

pa na vino. Po okusu spominjalo je to talmivino pa tudi veliko bolj na sladčikasti šnops, kakor pa na pravo vino.

Duhu in okusu jako zvesto podobna, bila je pa tudi sestava vina sama, kajti preiskava je pokazala, da je imelo pri 10%, reci: desetih % alkohola, le 3‰, reci: le tri tisočinke kisline, ekstraktnih snovi pa ni bilo skora v njemu slutiti. Kdo le količkaj v kletarstvu večji ne bode na prvi mah spoznal, da je bila ta, hrvatsko vino imenovana tekočina le jako slabo narejeni „petiot“ ali pa v najboljšem slučaju z pomočjo slabega „galiziranja“ jako jako pomnoženi, toraj stanjšani prvotni pridelek? — In s takimi vini se naša dežela preplavuje, ko je še domačega pravega vina čisto dovolj v nji! O, da je mogoče taka vina po 9 do 12 forintov še z dobrim dobičkom iz Zagreba v Postojno postaviti, to je pa istina, kajti računimo vsaki procent alkohola v hektolitr po 60 kr. — tako drag je namreč kilogram finejšega špirta — in vse drugo, kar je zraven še treba, kakor tropine, glicerin, enantni eter pa 1 gold. na hektoliter — kar je odločno preveč — pride hektoliter še le na 7 forintov!

Da se sem ter tje tudi prav poštena fina hrvatska vina pri nas po gostilnah nahajajo, se ne dá tajiti, toda te ne delajo našemu poštenemu domačemu pridelku nikakega kvara v trgovini, ker so ona ravno tako visoka, ali pa še viša v ceni kakor naša. No, nepoštenih „fabriških“ domačih vin se pa hvala Bogu pri nas še ne najde, kajti producenti vina se njih naprave na skrivnem zaradi kaj ojstre državne, pa le za Cislajtanijo veljavne postave iz dne 30. marca leta 1882. ne morejo lotiti — vsaj v količkaj pomenljivi meri ne — očitne take fabriške tvrdke, pa naša trgovska in obrtniška zbornica v svojem zaznamku, tudi še nima zabiležene.

Kaka velikanska krivica, to je, škoda, da se s takim inportiranim hrvatskim „fabrikatom“ naši domači vinski kupčiji dela, je očitno; in zato bi bilo le želeto, da bi se naši p. n. gospodje deželni in državni poslanci rešenja tega vprašanja lotili. Zakaj naj bi ne veljala enaka postava, kakor za nas tudi za sosedno Hrvatsko? Ali pa ako nima za Hrvatsko veljati, zakaj se ona tudi za nas ne razveljavi; kaj je potrebno, da se „stara voda“ še le iz Hrvatskega k nam vpeljuje, ali bi je ne mogli doma dovolj najti? Letos bode marsikje na Kranjskem vino dosti prekislo, in več kakor pametno bi bilo, ga po pošteni poti zboljšati. Pa to nam postava od dne 30. marca 1882. leta prepoveduje, hrvatski „čifut“ sme pa delati v kleti, kar hoče in sme na Kranjsko izpeljati, kolikor le more — talmi-vina. Torej deželni in državni poslanci naši, gorko priporočeno naj Vam bode varstvo naše domače vinske trgovine.

Gospodarske izkušnje.

Madež od rije

se odpravi s citronovim sokom, kateremu se soli primeša. Ožmi srednje veliko citrono v porcelanasto skledico in prideni na majhni noževi špici soli.

S to zmesjo se madež drgne in v gorki vodi spere. Ako je blago tako, da se ne sme drgniti, briši z gobo. Če je blago pobarvano, je treba previdno ravnati. Najbolje je poprej v malem poskusiti, če kislina od citrone pobarvano blago prime ali ne, kajti v nasprotnem slučaju se madež ne odpravi, ampak še povekša.

Pod streho svoje hiše imam golobe. V temnem kotu zraven golobnjaka naredile so sove gnjezdo. V mesecu maju, ko je ona valila, prinašal ji je samec, miši, podgane, krte, a nikoli ne tiča. Golobje se niso nič plašili, čeravno je samec redno skozi lukno pri golobnjaku notri in ven letal. Na zraven stoječi cerkvi pa so našli pri popravi strehe med gnjezdi vrabcev, lastovic in šmarnic tudi gnezdo sove. Razvidno je iz tega, da je sova koristna, naj se torej varuje.

Varstvo proti razletu petroleja.

Ker ima petrolej lastnost, da razletí, se je uže veliko ljudi pri nalivanju svetilnic ali na kak drug način ponesrečilo in tudi veliko blaga vničilo. Vsak bode torej z veseljem čul o sredstvu proti razletu petroleja. Dr. Laudon napravil je bel prah; ako se tega prahu na noževi špici petroleju primeša, se ne razleti. Smeš prižgati celi toht ali petrolej v svetilnici in ne bode se razpočila. Beli prah pa še petrolej zboljša, ukroti pline, kateri pri prižigu petroleja nastanejo, zmanjša vročino in naredi večjo svitlobo. Na en liter petroleja zadostuje 1/2 grama omenjenega prahu. Dobi se v večjih lekarnah. Škatljica stane 48 krajc.

Lesna obrtnija.

Da les, ki se rabi za kolarska dela, ne razpoka in se ne zvije, dene se 8 dni v močno osoljeno vodo. Ako se enaki les potem porabi za kolesa ali druga vozna dela, smejo vozovi poletu in pozimi in na solnci ali dežju stati in nobeden del voza ne bode razpokal. Ker to sredstvo vsak kolar lahko porabi, zategadel svetujemo, kajti gospodarjem se prihrani mnogo dela, ko ni potreba vozov pokrivati. Da so enaka kola tudi bolj trpežna, je gotovo.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 41. Kako se dá sveži špeh nasoliti ter v čebru, bednji ali sodu dobro hraniti, ne da bi se pokvaril in kako se dá pokvarjeni špeh (slanina) popraviti? (J. G. na V.)

Odgovor. Pokvarjeni špeh ne dá se popraviti, zato je treba ž njim uže pri nasolenju in sušenju (ykanjenju) tako ravnati, da se ni pokvarjenja bati. Špeh hraniti je čez zimo na dva načina, ali v celih kosih, ali pa razsekanega, to je, kot zaseko.

V kosih se špeh čez zimo tako-le ohrani: Špeh od zaklanega prešiča treba je ohladiti ter ga potem od vseh strani dobro obdrgniti s zmesjo iz soli in solitarja, katera zmes se potem še po špehu natrese. Špeh se potem položi na povšev ležeči plošč ali desko, da zamore vsa mokrota, ki se nabira, tudi takoj odteči. Ako ta mokrota ne odteče, se špeh gotovo pokvari. Na to pokrije se špeh z drugim ploščom ali desko, katera se s primerno težkim kamenjem obteži. Tako naj špeh 2 do 3 tedne leži in potem pa se posuši. Navadno sušijo špeh v dimu; najbolj fini špeh je pa oni, ki je bil samo na zraku na kakošnem suhem, zračnem prostoru na prepihu posušen.

Kako napravljati prav izvrstno zaseko, ki se nikdar ne pokvari, nam je pa sporočil gospod odbornik kmetijske družbe A. Brus, koji način v tem-le obstoji: Špeh se najprvo dobro skuha, in ko je enkrat popolnem ohlajen, se naj še le razseka ter dobro vsoljen v prstene ali kamnite posode natlači. Ta način na-

pravljjanja zaseke ima pa tudi to prednost, da se skuhanj špeh lože brez primešanja zraka v posode stlači kot pa surovi.

Vprašanje 42. Jaz želim 3 orale dobro gnojenih njiv v stalno senožet spremeniti, prosim toraj, da blagovolite v prihodnjem listu na sledeča vprašanja odgovoriti. — Kedaj naj se njiva zorje, ali v jeseni ali spomladi; če v jeseni ali naj se precej seje ali pomladi, katero seme ali zmes bi na njivi, katera je peščena, najbolje ugajala, z ozirom na naše klimatične razmere? (A. P. v C.)

Odgovor. Njiva, koja se ima v senožet spremeniti, ima biti v dobrem stanji, da vsejano seme krepko vspeva ter se mlade rastlinice hitro razrastejo. Njiva mora biti tudi brez plevela, drugače plevel uže v prvem času zaduši vsejano travo, deteljo itd. Predno se iz njive naredi senožet, treba je toraj njivo dobro plevela očistiti in zemljo dobro prerahljati. To vse se doseže ali z dobro praho ali pa se njiva poprej obdela z kako okopovalno rastlino, na pr. krompirjem, zeljem itd. Primerno globoko preoranje njive pred zimo je dokaj koristno. Travino seme vseje se ali samo za-se ali pa pod žito. Če vsejete travino seme pod jaro žito, preorajte pred zimo njivo primerno globoko, da zimski mraz prerahlja in razkroji zemljo. Spomladi vsejte ječmen ali oves in na njega še le travino seme, katero je pa le plitvo podvleči ali pa samo z valarjem povaljati. Če sejete travo z deteljo, priporočamo Vam vsako seme za-se sejati, drugače setev jako neenakomerno izpade. Ako pa hočete travino seme samo za-se brez žita sejati morate pa njivo ravno tako skrbno pripraviti, in če je treba, spomladi tudi dvakrat in večkrat orati. Posejati je pa njivo s travnim semenom še le v mesecu juliju ali avgustu. Na hektar vsejte 45 do 55 kilogramov semena različnih trav in 8 do 12 kilogramov bele detelje. Priporočamo Vam pri napravi novih senožet ozirati se ne samo na travo, ampak tudi na druge tečne in dobre travniške rastline. Ako nam natančneje popišete zemljo Vaših njiv in pa podnebne lastnosti Vašega kraja, prijavimo Vam radovoljno primerno zmes travinega in družega semena, katera bi bila za Vašo rabo najbolja. Na novo napravljene senožeti treba je v začetku gnojiti s kompostom ali pa z razredčeno gnojnico. Zadnjo priporočajo se voziti na senožet, dokler še sneg leži.

Občinam, oziroma slavnim županstvom trnovsko-vremske doline v prevdarek.

„Sè združenimi močmi se vse doseže.“

Prebivalstvo cele trnovsko-vremske doline je sploh prav pohlevno, krotko, miroljubno in zeló delavno, a pri vsem tem pa tudi večinoma zeló ubogo, čemur poglavitni vzroki so raznega imena dolgovi, sporedne slabe letine, kakoršnih sledilo je tu druga za drugo celih šest, kakor tudi mnogo dela in truda, katero se tu in tam za žive in mrtve brez vse koristi izvaja. — Pa o tem danes ne bodem na drobneje razpravljaj, ampak pozornost hočem obračati na nek splošno-koristen predmet ter ga nekoliko bolj natančno od raznih strani ogledati in preresetati.

Kjer je splošno uboštvo in pomanjkanje med ljudstvom doma, tam se tudi občinskim blagajnicam dobro ne godi. Nahajajo se v tej dolini občine, katere sedaj tako rekoč prav nikakoršnih gotovih dohodkov za svoje splošne blagajnice nimajo. Vsi občinski stroški pokrivajo se po takih krajih navadno s tako imenovanimi „zlogi“ po hišnih številkah in pa po velikosti premo-

ženja ter po „taksah“ na živino. Taki zlogi in take takse, ako se vedno in sproti obrok po obroku in to bo zato ugodnih časih ne iztirjujejo od strank, se potem le prav težavno več potirjati dajo, sosebno, ako so zastanki se od več let skupaj nakopičili. To je potem zopet nova môra, katera posameznike hudo tare in duši, a županstvom pa v posledici britkih sitnosti napravlja. Leto je sicer dolgo, a za plačevalce pa pri vsem tem le kratko in brzo preteče.

Kmalu pride čas, ko je treba plačati občinske davke, občinskega slugo, občinskega čuvaja, občinskega tajnika, organista ter poravnati stroške za šolske potreščine, oziroma izdrževanje, snaženje in kurjenje šolske sobe in šolskega poslopja.

Ko pogojeni čas doteče in so navedeni faktorji svoje delo za isto leto in določeni čas dovršili, prično se pri županstvu za svoje plačilo oziroma odškodnino za trud in delo oglašati. A to pa navedno, mesto jim trdo in krvavo zaslužene peneze izplačati, kakor bilo je pogojeno, se izgovarja: V blagainici ni nič „knofov“, se ni še nič potirjalo, ljudje nimajo denarja, ne morejo plačati itd. Dostikrat se pa tudi primeri, da taka uboga para, katera je za občino skozi celo leto pošteno delala in se mučila, kedar k županstvu po dosluženem pogojenem dotečenem obroku z pobotnico po svoje „knofe“ pride, mesto teh, le par prav debelih in neslano-robotih oštevki dobi in požreti mora.

Ako se potem za svoje zaslužno plačilo pri sodnji oglašajo in županstvo toži, gorjé takemu trpinu! Ako je še tako pošten in vesten človek, ako je še tako vestno in natančno svoje dolžnosti izvršil, kmalu ne bode več nobene poštene dlake na njem. — Primeri se, da oče župan proti njemu na skrivnem in potuhnjeno, sicer zeló mirno in krotko prebivalstvo — cele občine nadražijo in našuntajo, in — ogenj je v strehi! — To bilo se je piscu teh vrstic o svojem času tudi samemu v najpolnejši meri zgodilo.

A tudi v tej dolini morejo si občine „sè združenimi močmi“ v prihodnje svoje splošne blagajnice gledé prihodkov še prav zdatno asigurati ter si svoja dosedanja navadna plačevanja v ta namen jako jako olajšati in izdatno zmanjšati, da, tù in tam tudi do malega popolno odpraviti. Kako nek li to? V dosego tega treba je le malo ljubezni in uneme do ubogega ljudstva od strani tistih, katerim je prebivalstvo svojo splošno občinsko osodo zaupalo in v roke izročilo, malo krepke in trdne volje ter malo razuma za splošno občinsko korist, pa je vse pri rokah, da se pravi namen tudi faktično doseže in dovrši.

Vsaka občina ima še sedaj po tej dolini večji ali manjši skupni kompleks zemlje, kateri ji pri sedanjih okoliščinah, razun borne paše, morda tudi nekoliko slabih drv, prav nobenega dobička ne donaša in ne daje. Vsaj, kar je meni znano, ker sem v teku časa po tej dolini ob raznih prilikah vsak kotiček in vsak jarek staknil, dala bi se taka skupna zemljišča, oziroma skupni občinski pašniki, po večini njihovih leg še prav izvrstno kultivirati, katera bi poleg sedanjih nepomenljivih dohodkov v malo letih za splošne občinske koristi jako izdatnih novih prihodkov dajala in donašala. Ob ugodnih zimah naj bi se na takih prostorih najpreje dračje in drugo nepotrebno čumje popolno odstranilo; ko bilo bi to dovršeno, nasadilo naj bi se potem pravilno in v pravem razmerji na takih pašnikih češpljevega tepkovega in cidrovkinega sadja.

(Konec prihodnjič.)